

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ

БАХИР СТАНІСЛАВ ЮРІЙОВИЧ

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА
РЕНТНИМИ ТА РЕСУРСНИМИ ПЛАТЕЖАМИ

(на матеріалах ДП «Сосницярайагролісгосп»)

Спеціальність 071 – «Облік і оподаткування»

Освітньо-професійна програма «Фіскальне адміністрування та митна справа»

АВТОРЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи на здобуття
освітнього ступеню «магістр»

Чернігів – 2020

Кваліфікаційною роботою є рукопис

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Навчально-наукового інституту економіки Національного університету
«Чернігівська політехніка»

Науковий керівник: к.е.н., доцент ГЛИВЕНКО Валентина Василівна,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Рецензент: д.е.н., професор кафедри фінансів, банківської справи та
страхування Виговська Валентина Вікторівна

Захист відбудеться «21» грудня 2020 р. о 9.00 год. на засіданні
Екзаменаційної комісії у Національному університеті «Чернігівська
політехніка»

Завідувач кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту

к.ф.-м., доцент

Юрченко М.Є.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Загальновідомо, що основним наповнювачем бюджету держави є податки, тому тема податків була і залишається постійним предметом обговорення та удосконалення як вченими – економістами і практиками, так і на законодавчому рівні. Особливе значення мають податки, які несуть декілька значущих функцій. Саме такими податками є рентна плата та податки на ресурси. Деякі природні ресурси України вичерпні, деякі з них є не відновними, а деякі відновними. Проте, наразі темпи використання природних ресурсів є швидшими, ніж темп їх відновлення. У зв'язку з цим, податки за використання ресурсів мають велике значення у збереженні екології країни та світу.

Використання деяких ресурсів впливає на екосистеми не тільки України, а і всього світу, тому на території України застосовується не лише національне законодавство, а й міжнародні регулятивні документи, що регламентують використання природних ресурсів.

Також слід відмітити, що в Україні законодавчо закріплені інструменти контролю та раціональності виконання відносин у сфері екології та природокористування у вигляді кодексів та інших нормативно-правових актів та норм.

Вирішенню проблем організації обліку і оподаткування рентними та ресурсними платежами присвячені наукові праці відомих вітчизняних учених економістів, серед яких: В. Голян, П. Герасим, Н.Клим, Т.Тучак, А.Козюк, О. Тронько, О. Гетманець, О. Веклич, С. Дорогунцов, М. Злобін, К. Рябець, В. Кравченко та ін. Проте, незважаючи на значну кількість здобутих результатів, деякі теоретичні та практичні питання обліку і оподаткування рентними та ресурсними платежами наразі не мають достатнього вирішення або залишаються недослідженими.

Метою дослідження є обґрунтування методологічних, теоретичних та практичних аспектів обліку і оподаткування рентними та ресурсними платежами підприємств лісового господарства, а також розробка пропозицій

щодо удосконалення облікової політики та підвищення ефективності діяльності досліджуваного підприємства.

Для досягнення зазначеної мети в роботі поставлені та вирішені такі **завдання:**

- з'ясувати історико- економічну сутність рентних та ресурсних платежів;
- розглянути нормативно-правове забезпечення обліку та оподаткування рентними та ресурсними платежами;
- надати оцінку сучасного стану лісового господарства України та Чернігівської області;
- проаналізувати фінансово-економічну характеристику діяльності лісогосподарського підприємства;
- розглянути організацію обліку та елементи облікової політики досліджуваного підприємства;
- проаналізувати стан розрахунків підприємства за ресурсними та рентними платежами;
- розробити пропозиції щодо удосконалення облікової політики підприємства, які дадуть можливість здійснювати більш детальний облік за об'єктами витрат та визначення собівартості продукції;
- оцінити зовнішні та внутрішні загрози діяльності підприємства та визначити основні напрямки підвищення ефективності його господарської діяльності.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку і оподаткування рентними та ресурсними платежами на підприємствах лісового господарства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів організації обліку і оподаткування рентними та ресурсними платежами підприємств лісового господарства.

Методами дослідження є спостереження, теоретичне дослідження, порівняння, вимірювання, історичний метод.

Інформаційною та правовою базою дослідження є законодавчі та нормативні акти, що регулюють облік і оподаткування рентними та ресурсними платежами, офіційні статистичні матеріали, методичні матеріали, дані мережі Інтернет.

Фактологічною основою проведеного дослідження є статті вітчизняних і зарубіжних учених з проблем бухгалтерського та податкового обліку і оподаткування рентною платою та ресурсними податками, матеріали підприємства ДП «Сосницярайагролісгосп».

Практичне значення одержаних результатів. Основні результати дослідження спрямовані на вдосконалення методики й практики організації обліку та оподаткування рентними та ресурсними платежами лісогосподарського підприємства. Було розроблено пропозиції, які можуть бути застосовані в практичній діяльності лісогосподарського підприємства. Зокрема, запропоновано шляхи удосконалення організації обліку та облікової політики стосовно ресурсних платежів та підвищення економічної ефективності підприємства.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися та обговорювалися на VI Міжнародній науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку» (м. Чернігів, 27 листопада 2020 року).

Публікації. За результатами дослідження опубліковані тези доповідей:

Бахир С.Ю. Особливості оподаткування рентною платою за спеціальне використання лісових ресурсів // Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : VI Міжнародна науково-практична конференція (м. Чернігів, 27 листопада 2020 р.) : тези доповідей. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка». 2020.- С.-84-85.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Основний зміст викладено на 80 сторінках друкованого тексту. Робота містить 18 таблиць, 3 рисунки, 13 додатків. Список використаних джерел налічує 83 найменування, поданих на 10 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі розкрита актуальність теми випускної кваліфікаційної роботи, встановлено мету та завдання, предмет і об'єкт, методи та інформаційна база дослідження, визначене практичне значення результатів, а також подано структуру роботи.

У першому розділі «Теоретико – методичні засади обліку і оподаткування ресурсними платежами» викладено історико-економічну сутність та види рентних та ресурсних платежів. Держава Україна має в своєму розпорядженні велику кількість вичерпних та невичерпних ресурсів. Як зазначено в Конституції України український народ є власником цих ресурсів та має право ними користуватися. Відомо, що ще з часів Київської Русі почалося застосування платежів за використання природних ресурсів, а саме землі, а згодом і лісу. Така тенденція зумовлена тим, що ці ресурси є вичерпними. Хоча лісові ресурси та родючість ґрунту є відновлювальними ресурсами, темпи їхнього оновлення значно повільніші, ніж темпи використання. Завдання таких платежів носить компенсаційний та регулюючий характер, а також функцію контролю, оскільки існування земельних та лісових ресурсів взаємопов'язані з життям інших екосистем.

На сьогоднішній день розроблено алгоритм розрахунку та справляння ресурсних і рентних платежів, який законодавчо закріплений, та використовується як регулятор екологічної системи України, а також інструмент наповнення місцевих бюджетів. З року в рік, у зв'язку зі зміною технологій виробництва та застосуванням іноземних практик, законодавство з адміністрування рентних та ресурсних платежів змінюється, в основному

для покращення фіскалізації таких платежів контролюючим органами та полегшення розрахунку суми сплати податку лісовими підприємствами.

Безперечно, діяльність податкових відносин у сфері справляння рентних та ресурсних платежів потребує постійних шляхів удосконалення як зі сторони держави, так і на самому підприємстві. Держава в свою чергу має удосконалювати алгоритм адміністрування платежів за використання природних ресурсів, з метою підвищення ефективності такого інструменту як наповнювача бюджету та регулятора екології. Підприємство в свою чергу повинно розробити стратегію використання оптимальної кількості ресурсів, яка має бути максимально ефективною з найменшим податковим навантаженням.

У другому розділі «Організація обліку та оподаткування рентними та ресурсними платежами ДП «Сосницярайагролісгосп»» проаналізовано фінансово майновий стан та динаміку сплачених рентних та ресурсних платежів підприємством. У наш час лісова галузь відіграє велику роль в економіці та екології України. Попри це, через недофінансування не виконуються цільові передбачені програми з охорони, відновлення та догляду за лісом.

Чернігівська область є лісистим регіоном в Україні, де значна територія вкрита лісовими породами дерев. Саме на такій території і господарює підприємство ДП «Сосницярайагролісгосп».

Підприємство декілька останніх років є прибутковим, що свідчить про досить ефективне управління лісовим господарством.

Загалом у 2019 році аналізуючи структуру ресурсних платежів які сплатило підприємство, рентна плата становить 80%, а земельний податок 20%, оскільки рентна плата ,в частині за спеціальне використання лісових ресурсів більш спеціалізований податок для підприємства лісового господарства.

У третьому розділі «Пропозиції щодо удосконалення облікової політики та підвищення ефективності діяльності ДП «Сосницярайагролісгосп»» визначено, що облікова політика і підвищення економічної ефективності діяльності підприємства впливає на сплату рентних та ресурсних платежів. Загальновідомо, що податки є основним наповнювачем бюджету, тому ефективність застосування рентних та ресурсних платежів до підприємств лісового господарства є актуальним питанням сьогодення. Оскільки досліджуване підприємство ДП «Сосницярайагролісгосп» є комунальним дочірнім підприємством, плани заготівлі деревини визначаються керівництвом материнського підприємства «Чернігівоблагроліс». При цьому наявні лісові ресурси, які відносяться до підпорядкування лісгоспу є обмеженими, що породжує необхідність раціонального розподілу використання цих ресурсів.

З метою підвищення ефективності діяльності підприємства розроблено напрями збереження бази оподаткування рентною платою за спеціальне використання лісових ресурсів та земельним податком лісгоспу; встановлено слабкі та сильні сторони, а також можливості та загрози досліджуваного підприємства; розроблено пропозиції щодо підвищення доходності підприємства шляхом запуску нової лінії; представлено можливості до розширення ринку збуту для підприємства.

ВИСНОВКИ

Невід'ємною частиною фіскальної політики держави у сфері природокористування природних ресурсів є рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів та земельний податок. Як показали результати дослідження, рентні та ресурсні платежі займають невелику частину в структурі наповнення бюджетів податками, проте такі платежі є обов'язковим функціональним регулятором використання лісових ресурсів.

Як показує історія фіскалізації природних ресурсів, в ході перебудови технологічного процесу, кліматичних умов, законодавчих норм та процесів та інших факторних змін, механізм оподаткування рентними та ресурсними платежами поступово змінюється, а такі зміни породжують ті чи інші проблеми як у податковій системі, так і у всій лісовій галузі.

В якості досліджуваного підприємства було обрано дочірнє підприємство «Сосницярайагролісгосп», яке є повноцінним членом лісових відносин та сплачує спеціалізовані податки та збори.

Підприємство створене з метою охорони та відновлення лісів, задоволення потреб юридичних та фізичних осіб у лісових ресурсах на основі їх раціонального використання і отримання прибутку за рахунок задоволення потреб споживчого ринку у лісопродукції та послугах.

Протягом досліджуваних років підприємство є прибутковим та має гарні показники фінансової стійкості.

Бухгалтерський облік на підприємстві здійснюється бухгалтерією з 4-х осіб, яку очолює головний бухгалтер. Для ведення бухгалтерського обліку та подачі фінансової звітності на підприємстві застосовуються комп'ютерні програми «ЦП-2000 ЛЕС» та «М.Е.ДОС.».

Аналіз складу, динаміки та структури рентних і ресурсних показав, що підприємство є платником земельного податку, рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів та води. Найбільшу питому вагу займає рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів, що є логічним для галузі діяльності досліджуваного підприємства.

Результати дослідження діяльності підприємства, яке є платником рентних та ресурсних платежів показали, що проблеми у сфері лісового господарства існують та мають масштабне економічне та соціальне значення.

Головним результатом дослідження є визначення конкретних проблем у сфері справляння рентних та ресурсних платежів та розробка раціональних, взаємопов'язаних шляхів вирішення таких проблем, а також розробка пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності підприємства в

цілому. Також розраховано очікуваний ефект, який має виникнути за умови впровадження розроблених пропозицій.

Цінність результатів дослідження полягає у можливості застосування підприємством запропонованих розробок, що у свою чергу має допомогти підприємству бути стабільним, конкурентоздатним та стійким до будь-яких загроз та змін.

Шляхи удосконалення мають бути основою стратегічного плану підприємства з конкретними термінами виконання кожного з чинників. Кожен працівник підприємства має знати конкретну ціль стратегії, сутність шляхів удосконалення, та свою безпосередню роль у виконанні поставлених завдань. Тільки за умови усвідомлення рівної між усіма працівниками відповідальності за виконання завдань можливо досягти очікуваної мети.

Безперечно, зовнішні чинники у вигляді непередбачуваних обставин, надзвичайних ситуацій та епідемій, різких кліматичних змін та інших перебудов можуть вплинути на терміни та можливість виконання як запропонованих шляхів вдосконалення, так і основних завдань підприємства. Тому систематичний моніторинг зовнішнього середовища підприємства має бути пріоритетним завданням керівництва лісгоспу.

За результатами дослідження нами зроблено наступне:

- оцінено стан лісової галузі України та Чернігівського регіону, що дало можливість встановити існуючі проблеми в сфері використання лісових ресурсів ;
- охарактеризовано основні фінансово – економічні показники досліджуваного підприємства;
- надано оцінку існуючої облікової політики підприємства, що дало змогу розробити пропозиції щодо її удосконалення;
- проведено аналіз динаміки та структури рентних та ресурсних платежів, які сплачує підприємство;

- розроблено пропозиції щодо удосконалення облікової політики підприємства, які дадуть можливість здійснювати більш детальний облік за об'єктами витрат та визначення собівартості продукції;
- оцінено зовнішні та внутрішні загрози діяльності підприємства та визначено основні напрямки підвищення ефективності його господарської діяльності.

АНОТАЦІЯ

Бахир С.Ю. Організація обліку та оподаткування підприємства рентними та ресурсними платежами (на матеріалах ДП «Сосницярайагролісгосп»). Спеціальність 071 – Облік і оподаткування. – ОПП – Фіскальне адміністрування та митна справа. – Національний університет «Чернігівська політехніка». – Чернігів, 2020.

Розглянуто історико-економічну сутність рентних та ресурсних платежів та їх види, методика розрахунку, нормативно-правове забезпечення обліку і оподаткування платежів. Наведено фінансово-економічну характеристику ДП «Сосницярайагролісгосп», оцінено показники фінансової стійкості підприємства.

Проведено аналіз складу, динаміки та структури рентних і ресурсних платежів. Встановлено, що підприємство є платником земельного податку, рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів та води. Найбільшу питому вагу займає рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів, що є логічним для галузі діяльності досліджуваного підприємства.

Сформульовані пропозиції щодо: удосконалення діяльності підприємства яка впливає на нарахування рентних та ресурсних платежів шляхом: удосконалення контролю за незаконними рубками, сприяння вирішенню юридичних питань, удосконалення контролю за протипожежною безпекою, удосконалення контролю за здоров'ям лісових насаджень, уточнення обов'язків лісника та створення системи заохочення працівників

на даній посаді; удосконалення облікової політики на ДП «Сосницярайагролісгосп» за рахунок деталізації рахунку 232 «Витрати на виробництво основної діяльності», введення окремого субрахунку для обліку рентних та ресурсних платежів та встановлення бази сум розподілу рентних та ресурсних платежів; підвищення економічної ефективності діяльності підприємства за рахунок запуску нової лінії виробництва та рекламування продукції.

Основні результати дослідження спрямовані на вдосконалення методики й практики системи обліку та оподаткування рентними та ресурсними платежами суб'єкта господарювання та підвищення ефективності його господарської діяльності.

***Ключові слова:* ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО, РЕСУРСНІ ПЛАТЕЖІ, РЕНТНА ПЛАТА, ЗЕМЕЛЬНИЙ ПОДАТОК, ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА, ЕФЕКТИВНІСТЬ.**